

Nr 189.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning angående utförsel av socker under viss tid utan erläggande av sockerskatt; given Stockholms slott den 24 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga följande

Förslag

till

förordning angående utförsel av socker under viss tid utan erläggande av sockerskatt.

Häri genom förordnas som följer:

Utan hinder av vad 4 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker innehåller därom, att vad i samma paragraf är stadgat om utförsel av socker utan erläggande av sockerskatt icke skall äga tillämpning, så länge den i Bryssel den 5 mars 1902 avslutade konventionen angående beskattningen av socker är för Sverige gällande, skall det tillkomma Konungen att medgiva, att under tiden intill den 1 april 1916 utförsel av socker utan erläggande av sockerskatt må äga rum i den omfattning, som av Konungen medgives, dock högst till en

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 170 häft. (Nr 189.) 1

myckenhet av 35,000,000 kilogram, samt på de villkor, som i ovan-nämnda paragraf ävensom för varje särskilt fall av Konungen bestämmas.

Denna förordning träder i kraft från och med dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 april
1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde:

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 9 nästlidna mars dagtecknad skrift har svenska sockerfabriksaktiebolaget gjort framställning om vidtagande av åtgärder för möjliggörande under viss tid och i viss omfattning av utförsel från riket av socker utan erläggande av sockerskatt. Bolaget erinrar därvid bland annat om, att Kungl. Maj:t, enligt vad som framgår av en den 1 oktober 1914 utfärdad förordning, efter hänvändelse till riksdagen bemyndigats att under en tid av sex månader från förordningens ikraftträdande i viss omfattning och på vissa närmare angivna villkor medgiva skattefri sockerexport till Norge, samt framhåller att samma skäl, som föranlett berörda bemyndigande, jämväl talade för

bifall till bolagets nu ifrågavarande framställning. Det torde vid sådant förhållande tillåtas mig att till en början bringa i förnyad hågkomst vad som föregick utfärdandet av den i bolagets skrivelse omförmälda förordningen.

Industrikommissionens arbetsutskotts skrivelse den 9 september 1914.

I skrivelse den 9 september 1914 hemställde statens industrikommissionens arbetsutskott, under framhållande av att det under förhandenvarande förhållanden vore av betydelse att begagna varje tillfälle till export för införskaffande av valutor till landet, att anstalter måtte träffas för möjliggörande av tillfällig utförsel av socker till Norge. Enligt vad arbetsutskottet i sin berörda skrivelse meddelade, rådde nämligen för tillfället i Norge brist å socker, förorsakad av utförselbud å dylik vara i Tyskland, från vilket land sockerimporten till Norge under vanliga förhållanden till cirka tre fjärdedelar förskreve sig. Verkställda undersökningar hade emellertid givit vid handen, att Sverige ägde möjlighet att under det rådande krisläget tillfälligtvis förse Norge med socker, utan att någon fara därigenom komme att uppstå för att landets eget behov av denna vara icke skulle kunna tillgodoses. Förutsättningen för att en dylik sockerexport skulle kunna äga rum vore emellertid, enligt arbetsutskottets förmenande, att gällande förordning angående beskattning av socker den 11 oktober 1907 i vissa delar ändrades. Utskottet hemställde därför, efter att hava särskilt påpekat, att en export av socker i sin tur skulle verka förmånligt jämväl för jordbruket genom att framkalla ökad betodling, att en författningsändring i nyss antytt syfte måtte vidtagas. Då det syntes möjligt, att det i Tyskland utfärdade exportförbudet å socker inom en snar framtid kunde komma att upphävas, framhöll utskottet emellertid, att det, för att Sverige verkligen skulle kunna begagna sig av det gynnsamma tillfälle att förbättra sin betalningsbalans gentemot utlandet, som här erbjöde sig, uppenbarligen vore nödvändigt att med allra största snabbhet vidtaga en eventuell författningsändring.

Sedan yttranden över arbetsutskottets ifrågavarande framställning avgivits dels av kommerskollegium och kontrollstyrelsen gemensamt och dels av statens livsmedelskommission, anmäldes ärendet den 22 september 1914 för Kungl. Maj:t; och anförde jag därvid till protokollet följande:

Departementschefen den 22 september 1914.

»Det av industrikommissionens arbetsutskott åsyftade författningsrum, som enligt utskottets mening utgjorde hinder för den föreslagna sockerexporten till Norge, är 4 § i den ovan omförmälda förordningen angående beskattning av socker.

Enligt sagda författningsrum är nämligen, så länge den i Brüssel den 5 mars 1902 avslutade konventionen angående beskattning av socker för Sverige gäller, utförsel från riket av socker utan erläggande av den i författningen stadgade sockerskatt icke medgiven. Då åtminstone för närvarande någon export av socker till Norge svårigen kan tänkas ifrågakomma utan eftergift av den eljest för denna vara stadgade skatten, torde alltså, såsom arbetsutskottet framhållit, en författningsändring vara den oundgängliga förutsättningen för att någon sockerexport över huvud taget skall kunna äga rum. Härvid uppställer sig emellertid den frågan, huruvida icke en dylik sockerexport skulle komma i strid mot grunderna för den ovan omförmälda Brüsselkonventionen. Enligt art. 6 i denna konvention skall nämligen Sverige i likhet med vissa andra länder, så länge det icke exporterar socker, vara fritaget från vissa i föregående artiklar omförmälda särskilda förpliktelser, vilka det i varje fall icke kan vara fråga om, att landet nu, endast för att möjliggöra den önskade exporten till Norge, skulle ikläda sig. Av de förhandlingar, som vid konventionens förnyande år 1908 fördes mellan ombuden för de intresserade staterna, torde emellertid med full tydlighet få anses framgå, att en tillfällig export av den begränsade omfattning, som nu för Sveriges del ifrågasatts, icke kan betraktas såsom stridande mot konventionens bestämmelser. Då vid konferensen från en av de därvid representerade staterna såsom villkor för fortsatt anslutning till konventionen krävdes rättighet att årligen exportera en viss mängd socker, utan att landet därför skulle bli behandlat såsom sockerexporterande i den mening, som i konventionen därmed avses, framhölls nämligen från flera håll, att ett land icke borde anses såsom sockerexporterande på grund av minimala eller tillfälliga exporten utan att härför skulle fordras en fortfarande export (exportations suivies), som hade till föremål ganska avsevärda kvantiteter; och förenade sig samtliga ombuden i ett uttalande om välvillig hållning vid bedömandet av frågan om efterlevnaden av konventionens nu ifrågavarande artikel.

Under sådana omständigheter och då det nu upplysts, att Norge under de rådande exceptionella förhållandena icke är i stånd att från de i egentlig mening sockerexporterande länderna fylla sitt behov av dylik vara, torde det enligt min bestämda övertygelse icke kunna anses innebära någon överträdelse av Brüsselkonventionens bestämmelser, om Sverige i den begränsade omfattning, som dess egna tillgångar medgiva, under en tid framåt tillåter skattefri export av socker till Norge, för att såmedelst bidra till avhjälpan av den i sagda land rådande bristen å ifrågavarande konsumtionsartikel.

Den nästa fråga, som vid prövning av detta ärende framställer sig till besvarande, är den, huruvida den inhemska sockertillgången medger, att export får äga rum. En undersökning, som verkställdes för att utröna, huru förhållandena i berörda avseende gestalta sig, har otvetydigt givit vid handen, icke blott att våra sockerförråd jämte det beräknade utbytet av den under innevarande höst färdiga betskörden mer än väl räcka till för att tillgodose landets sockerkonsumtion, intill dess en ny betskörd kan tagas i anspråk för sockertillverkning, utan även att jämväl med en rätt avsevärd export av socker överskott komme att uppstå på den inhemska marknaden. Om sålunda den förefintliga tillgången på socker kan anses lämna utrymme för någon utförsel av nämnda vara, lär därjämte samma tillgångs storlek innebära en god garanti för att, därest sockerutförseln hålles inom lämpliga gränser, av denna utförsel icke skall framkallas någon ökning av socker-

priset inom landet. I avseende å sistnämnda sak vill jag för övrigt framhålla, att det i varje fall lär vara angeläget att tillse, att sockerexporten får äga rum endast under sådana förhållanden, att sockerpriset icke på grund därav höjes.

Sedan jag nu har påvisat, att hinder ur de berörda förhållandena icke möta mot anordnande av en viss export av socker, och då uppenbarligen avsevärda fördelar skulle tillföras vårt land, om en dylik utförsel komme till stånd, anser jag mig böra förorda, att anordningar vidtagas för möjliggörande av densamma.

Då det är angeläget att tillse, att exporten hålles inom behöriga gränser, lär det icke vara lämpligt att lämna ett allmänt medgivande om skattefri export, utan torde det böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall pröva, huruvida och i vilken omfattning export får äga rum, därvid det bör ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, under vilka villkor utöver de i 4 § av sockerbeskattningsförordningen stadgade utförseln må medgivas. Givetvis bör Kungl. Maj:t härvid också se till, att de ökade kostnader för kontroll med mera, som genom dessa anordningar kunna komma att drabba statsverket, varda på ett eller annat sätt av exportören gottgjorda.

Den ifrågasatta anordningen för möjliggörande av sockerutförsel till Norge är givetvis av tillfällig natur, och torde detta böra komma till uttryck jämväl i så måtto, att för densamma fastställes en begränsad giltighetstid av sex månader.

De för här omförmälda ändamål erforderliga bestämmelserna torde böra upptagas i en särskild författning.»

Ett i enlighet med ovan angivna grunder utarbetat förslag till förordning angående utförsel av socker till Norge under viss tid, utan erläggande av sockerskatt, blev härefter på min hemställan genom proposition förelagt riksdagen till antagande.

*Riksdagens
skrivelse den
26 september
1914, nr 286.*

Denna proposition blev, såsom framgår av riksdagens skrivelse den 26 september 1914, nr 286, av riksdagen bifallen. I skrivelsen framhölls särskilt, att riksdagen givetvis icke varit i tillfälle att ingå i närmare prövning av innebörden av de av mig omförmälda, vid Brüsselkonventionens förnyande förda förhandlingarna men likväl, med hänsyn till min bestämda förklaring rörande förslagets ställning till Brüsselkonventionens bestämmelser, icke ansett sig hava anledning att ur den angivna synpunkten hysa betänkligheter mot antagandet av den föreslagna förordningen, helst densamma, såsom föranledd av de rådande exceptionella förhållandena, under vilka Norge icke vore i stånd att från de i egentlig mening sockerexporterande länderna fylla sitt behov av socker, vore avsedd att gälla endast under en tid av sex månader. Vidare betonades i skrivelsen vikten av, att exporten icke komme att föranleda någon prisstegring av varan å den inhemska marknaden, och uttalades den förhoppningen, att Kungl. Maj:t, på sätt jag fram-

hållet såsom angeläget, komme att tillse, att exporten finge äga rum endast under sådana förhållanden, att sockerpriset icke på grund därav höjdes. Slutligen framhölls såsom skäl för bifall till framställningen, att den föreslagna exporten enligt riksdagens mening kunde vara ägnad att under de inträdda brydsamma ekonomiska förhållandena giva ett gott stöd åt svensk industri och att utöva ett gynnsamt inflytande å vår handelsbalans.

Den av riksdagen antagna förordningen i ämnet blev härefter den 1 oktober 1914 av Kungl. Maj:t utfärdad.

Någon sockerexport i enlighet med förordningens bestämmelser har emellertid, under den tid förordningen varit i gällande kraft, icke kommit till stånd. Från svenska sockerfabriksaktiebolaget har visserligen ingivits en ansökan om tillstånd att utan erläggande av sockerskatt till Norge utföra ett parti socker, vilken ansökan av Kungl. Maj:t bifallits, men i en senare ingiven skrift har bolaget anmält, att någon dylik export icke kunnat företagas, förnämligast på grund därav, att det i Tyskland förut gällande exportförbudet å socker sedermera upphävts. Den vid förordningens antagande påräknade sockerexporten har sålunda under förordningens giltighetstid helt uteblivit.

Nu har emellertid, såsom redan nämnts, svenska sockerfabriksaktiebolaget gjort framställning om vidtagande på nytt av åtgärder för möjliggörande av sockerexport.

Såsom skäl för bifall till framställningen åberopar bolaget till en början, att exportförbud å socker i Tyskland ånyo utfärdats, samt framhåller, att då denna åtgärd säkerligen vidtagits efter noggranna undersökningar angående sockertillgången i berörda land, något upphävande av exportförbudet under den närmaste tiden knappast vore att förvänta. Det vore under sådana omständigheter ganska antagligt, att sockerbrist i Norge inom kort åter skulle komma att göra sig gällande. Dessutom vore det icke uteslutet, att förhållanden på världsmarknaden komme att föreligga, som gjorde det möjligt att exportera den kvantitet socker, som vore disponibel i Sverige utöver rikets eget behov, till annat land än Norge. Krigets härjningar inom vissa av de sockerproducerande länderna gäve nämligen anledning förmoda, att exporten och importen av socker olika länder emellan icke skulle under den närmaste framtiden följa de vanliga reglerna härför.

*Svenska
sockerfabriks-
aktiebolagets
skrivelse den
9 mars 1915.*

Bolaget övergår härefter till behandling av frågan i vad mån den inom landet förefintliga sockertillgången lämnade utrymme för export och kommer därvid till det resultatet, att landet på grund av förra höstens goda vitbetskörd för närvarande utan olägenhet för den inhemska marknaden kunde exportera socker i betydligt större kvantiteter än man vid avlåtandet av fjolårets proposition i ämnet kunde förutse. Bolaget beräknar sålunda sockertillgången inom riket för tiden 1 september 1914—1 november 1915 till 206,961,109 kilogram samt konsumtionen under samma tid till 156,969,078 kilogram, vadan sålunda den 1 november 1915 skulle förefinnas ett överskott på 49,992,031 kilogram i stället för i september 1914 av bolaget beräknade 37,783,891 kilogram. Under sådana omständigheter vore det, framhåller bolaget, för jordbruket av största vikt, att sockerexport komme till stånd, enär det eljest sannolikt bleve nödvändigt att inskränka 1916 års vitbetsodling.

I avseende å den ifrågasatta sockerexportens förenlighet med Brüsselkonventionens bestämmelser anför bolaget, att berörda konvention enligt bolagets mening icke komme att trädas för nära, även om rätt till skattefri export medgäves jämväl till andra sockerbehövande länder än Norge. Den begränsning till kvantiteten, eventuellt också till tiden, varom i förevarande fall måste bliva fråga, utgjorde enligt bolagets mening en fullgod garanti för att en export av landets tillfälliga sockeröverskott icke skulle inom Brysselkonventionen kunna betraktas annorlunda än såsom en export av det slag, som borde bliva föremål för »en välvillig hållning vid bedömandet av frågan om efterlevnaden av konventionens artikel 6».

Bolagets skrivelse utmynnar sålunda i en hemställan, att framställning måtte hos riksdagen göras om förnyat bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva skattefri sockerexport, därvid emellertid någon begränsning med hänsyn till exportorten icke borde fastställas, varjämte tiden för bemyndigandets giltighet icke borde göras snävare, än att det samma komme att gälla åtminstone till den 1 april 1916.

Kommers-
kollegium och
kontrollstyrel-
sen.

Över svenska sockerfabriksaktiebolagets berörda framställning hava kommerskollegium och kontrollstyrelsen den 26 nästlidna mars gemensamt avgivit infordrat utlåtande och därvid förklarat sig, under förutsättning att något konventionsenligt hinder för den ifrågasatta exporten icke befundes vara för handen, kunna — med hänsyn därtill att landets sockerförråd under ett år framåt syntes vara tillräckligt för att tillåta

export till viss kvantitet — tillstyrka, att åtgärder vidtagas i syfte att, utan hinder av stadgandet i sockerbeskattningsförordningens 4 §, export till utlandet av 35,000,000 kilogram raffinerat socker finge äga rum. I händelse föreskrift härom komme att meddelas, borde emellertid, framhålla ämbetsverken, bestämmelse träffas därom, att vederbörande exportör hade att vidkännas alla av exporten för staten uppkommande kostnader för kontroll och dylikt.

Vid utlåtandet finnes fogad en inom kontrollstyrelsen uppgjord promemoria rörande sockertillgången inom riket, så lydande:

»Bolaget beräknar den kvantitet socker, som skulle i Sverige vara disponibel för konsumtion under tiden den 1 september 1914 till den 1 november 1915, till 206,961,109 kilogram raffinad, och att tillgången på raffinad den 1 november 1915 kan beräknas till 49,992,031 kilogram eller i rundat tal 50 miljoner kilogram.

Enligt kontrollstyrelsens beräkning fanns den 1 september 1914 inneliggande på lager hos samtliga svenska fabriker

råsocker och raffinad beräknad som råsocker	74,816,165 kilogram,
tillverkningen under kampanjen 1914—1915 uppgick till	154,074,000 »
	<hr/>
Summa råsocker	228,890,165 kilogram.

Då konsumtionen 1913, beräknad av den mängd socker, som under året utlämnats till fritt bruk, uppgick till 154,004,905 kilogram i råsockervärde, så framgår härav att den månatliga konsumtionen i medeltal varit 12,830,000 kilogram i månaden. För tiden 1 september 1914—1 november 1915 eller 14 månader skulle sålunda konsumtionen kräva $14 \times 12,830,000$ eller 179,620,000 kilogram i råsockervärde och återstode då den 1 november 1915 av ovan angivna 228,890,000 en behållning av 49 miljoner kilogram råsocker eller 44 miljoner kilogram raffinad mot av sökanden beräknade 50 miljoner kilogram.

Utgår man från det lager, som fanns inne den 1 mars 1915 så uppgick det beräknat såsom råsocker till 155,153,000 kilogram, i det närmaste motsvarande konsumtionen 1913. Den 1 november 1915 skulle alltså, under antagande av samma konsumtion per månad, finnas råsocker för 4 månaders konsumtion ($4 \times 12,830,000$) = 51.3 miljoner kilogram råsocker eller 46 miljoner kilogram raffinad mot av sökandena beräknade 50 miljoner kilogram.

Statens livsmedelskommission, som jämväl blivit hörd i ämnet, tillstyrker i sitt den 13 innevarande april avgivna utlåtande likaledes bifall till sockerfabriksaktiebolagets framställning, därvid kommissionen emellertid uttryckligen förklarar sig förutsätta, att ett medgivande till sockerexport i föreslagen omfattning icke komme att föranleda någon höjning av sockerpriset inom Sverige.

*Statens livs-
medelskom-
mission.*

Departements-
chefen.

Då, såsom redan nämnts, någon sockerexport i enlighet med den av 1914 års senare riksdag antagna förordningen i ämnet icke under förordningens giltighetstid kommit till stånd samt den i ärendet förebragta utredningen synes giva vid handen, att landets sockertillgång nu i än högre grad än då frågan förra gången förevar lämnar utrymme för export, torde några betänkligheter i varje fall icke böra hysas mot ett förnyande av ovannämnda förordning. Huruvida det i sammanhang därmed låter sig göra att, på sätt sökandebolaget ifrågasatt, borttaga begränsningen i avseende å exportland samt utsträcka tiden för dispensbestämmelsernas giltighet, torde däremot vara beroende på, om en under dylika omständigheter företagen sockerexport kan anses förenlig med Brysselkonventionens föreskrifter, d. v. s. om den kan företagas utan att landet blir betraktat såsom sockerexporterande i egentlig mening. I likhet med sökandebolaget är jag emellertid av den bestämda uppfattningen, att den begränsning till kvantiteten, varom det i förevarande fall under alla omständigheter måste bliva fråga, i förening med de exceptionella förhållanden, under vilka exporten företages, måste anses innebära en fullgod garanti för att densamma, även med de föreslagna lättnaderna i avseende å exportland med mera, icke kommer att betraktas såsom stridande mot konventionens bestämmelser. I denna min uppfattning styrkes jag av den omständigheten, att då vid konventionens förnyande år 1908 frågan om »minimala och tillfälliga exporter» bragtes på tal, såsom förutsättning för att dylik export skulle anses föreligga, icke synes hava ifrågasatts någon begränsning i avseende å exportorten utan endast i avseende å exportkvantiteten. Jag anser mig sålunda kunna tillstyrka bifall till sökandebolagets hemställan i hela dess vidd, därvid jag emellertid med hänsyn till konventionen föreslår, att i själva förordningen meddelas föreskrift om en högsta medgiven exportkvantitet. Därjämte tillåter jag mig framhålla, att Kungl. Maj:t vid meddelande av exporttillstånd i de enskilda fallen torde böra noga tillse, att dylikt tillstånd icke lämnas i sådan omfattning, att sockerpriset å den inhemska marknaden därav påverkas.

Beträffande de närmare villkoren för exporten ävensom kostnaderna för kontroll med mera torde böra gälla vad jag i mitt ovan refererade yttrande till statsrådsprotokollet den 22 september 1914 därom anfört.

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med ovan angivna grunder utarbetat förslag till förordning angående utförsel av socker under viss tid utan erläggande av sockerskatt samt hemställde, att förslaget genom proposition måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställd behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Albert Tondén.
